

Eesti majanduse neli sammast ehk

Eesti majanduse visioon: hajutatud riskide ja vähese vaesusega

Vaatamata Euroopas visalt jätkuvalle finantskriisile, läheb Eesti majandusel 2013. aasta suvel endiselt hästi. Majanduse tervikut kajastavad makronäitajad on Euroopa parimate hulgas ning ka üksikute ettevõtete tasandil ületavad positiivsed suundumused tugevalt negatiivseid. Kuigi ühiskonnas levib kriitika uute ideede puuduse osas, ei ole majandusarengus ning eksportivas (ehk välismaale müüvas) tööstuses töö vähenemist näha.

Eesti majanduse seisundi lähemaks uurimiseks vaatleme seda läbi nelja samba: (i) laenukoormus, (ii) kogutoodang, (iii) välistasakaal ja (iv) sisetasakaal. Sellise lihtsa ja robustse mudeli koostamisel on kaks eesmärki: esiteks analüüsida tänast Eesti majandust läbi erinevate tasakaalu ja kasvu väljavaateid kirjeldavate aspektide ning teiseks kujundada visioon tulevikuks. Majanduse tänaste sõlmküsimuste avamisel vaatame kolme küsimust: (i) kas 2008. aasta kriisi põhjused täna eksisteerivad?; (ii) mis oli 2010. – 2012. aasta taastumise taga? ning (iii) millised on Eesti majanduse homsed, pikaajalised probleemid? Ette rutates võib öelda, et Eesti majanduse kasvupotentsiaali suurimaks probleemiks ei ole ei maksusüsteem ega ettevõtluskeskkond, vaid rahvaarv.

2013. aasta juuli viimastel päevadel kiidab Briti tuntud majandusajakiri The Economist Eestit ning uurib, kuidas endisest liiduvabariigist on saanud tehnoloogialiider. Põhjustena on üldjoontes toodud värsket mõtlemist ja „puhtalt lehelt“ alustamist. Vaadates tänast riigisisest diskussiooni Eesti majandusmudeli tulevikust tundub kohati, et üha jõulisemalt ollakse seisukohal, et meile senini edu toonud tee võimalikult vähesest kunstlikust sekkumisest turumajanduse toimimisse on ennast ammendamata. Oleme justkui jõudnud mingi müstilise klaaslaeni, millest läbi minekuks tuleb teha põhimõttelisi muutusi. Nii ongi paras aeg diskuteerida majanduse tulekuvisioni puudutataval teemadel, võttes aluseks põhimõttelised küsimused riskide hajutamisest ning rikkuse ümberjaotamisest. Kas me peaksime uuesti alustama nn. „puhtalt lehelt“; loobuma „nähtamatust käest“ ja turumajanduse jõudusid ise oma vähem kui 1,3-miljonise elanikkonna tarkusega kunstlikult suunama hakkama? Ehk teisisõnu, kas meil on luksust ja teadmisi, et kontsentreerida oma majandust mõne tööstusharu eelisarendamisse, jättes kõrvale paljud teised? Mida rikkamaks saab ühiskond, seda rohkem tekib ka ressursi, mida omakeskis ümber jagada. Kas oleme juba saavutanud piisava jõukuse taseme, et seniseid ümberjagamise printsiipe oluliselt muuta? Kas ümberjagamise keskmeks peaks pigem olema rikkuse suurendamine või hoopiski vaesuse vähendamine?

Minu Metsaülikooli ettekande alapealkiri „Eesti majanduse visioon: hajutatud riskide ning vähese vaesusega“ annab ühe võimaliku arengutsenaariumi, mida koos Käärikul vaatame.

Robert Kitt